

Nr 40.

Ankom till riksdagens kansli den 21 maj 1921 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfällda ägor och rättigheter m. m. ävensom i ämnet väckta motioner.

Närvarande: Herrar Pettersson i Södertälje, Åkerman, Alexanderson, Rogberg, greve Spens, J. T. Larsson, A. W. Johansson, Ernst Svensson, Carl Johansson, Hederstierna, Svedberg, Rehn, Söderberg, Svensson i Betingetorp, Aarnseth och Karlsson i Vätö.

Genom en den 25 februari 1921 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 177, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga här nedan omförmälda förslag till

1) lag om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfällda ägor och rättigheter; och

2) lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 november 1912 om rätt till jakt.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehaft tvenne med anledning av densamma väckta, lika lydande motioner nämligen nr 211 i första kammaren, av herrar *Pers* och *Lyberg* samt nr 308 i andra kammaren, av herrar *Olsson* i Mora och *Hansson* i Bäck, i vilka motioner hemställts, att riksdagen, med godtagande i övrigt av Kungl. Maj:ts förslag till lag om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfällda ägor och rättigheter, måtte besluta

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 9 saml. 1 avd. 31 häft. (Nr 40.) 1

dels att 17 § i lagen skall hava följande lydelse:

»Har enligt etc. — — — (se Kungl. Maj:ts förslag) — — — i enlighet med denna lag, dock längst intill den 1 januari 1924»,

dels ock att 5, 8, 10 och 13 §§ erhålla sådan lydelse, att den prövning, som enligt dessa lagrum skulle ankomma på rätten eller domaren, i stället överlämnas till Konungens befallningshavande.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande lagförslag och de däri motionsvis yrkade ändringarna, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej här nedan lämnas, hänvisa till propositionen och motionerna ävensom de vid propositionen fogade protokollsutdrag.

I skrivelse den 17 april 1912 anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t täcktes utreda, i vad mån behov kunde förefinnas av bestämmelser, avseende att beträffande vid skifte av jord undantagna eller därmed jämförliga samfällda ägor eller rättigheter bereda delägarna i samfälligheten tillfälle att fatta bindande beslut i frågor rörande densamma, samt för riksdagen framlägga det förslag, som av denna utredning kunde förmedlas.

Med föranledande härav och i enlighet med Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade dåvarande chefen för justitiedepartementet den 23 maj 1914 särskilda sakkunniga att inom departementet biträda med verkställande av den begärda utredningen ävensom med avgivande av förslag till lagstiftning, vartill utredningen kunde föranleda.

Sakkunniga.

I sitt den 1 juni 1918 avgivna betänkande hava de sakkunniga till en början gjort en utredning, i vad mån i äldre ordning tillkomna bestämmelser rörande bysamhällets förvaltning, s. k. byordningar, kunde nöjaktigt reglera den till de sakkunnigas behandling överlämnade frågan. Denna utredning har fört de sakkunniga till den uppfattningen, att ehuru väl å ena sidan byamän icke utan stöd av byordningsförfattningarna skulle kunna med obetingat bindande verkan för framtiden träffa bestämmelser beträffande användningen av byns gemensamma egendom, såvida icke dessa bestämmelser gäves karaktär av servitut och betryggades på sätt för sådan rätts bevarande i allmänhet erfordrades, likväl å andra sidan, om dylika bestämmelser tillkommit på den väg, som i byordningsförfattningarna angåves, de ifråga om förbindande verkan för framtiden finge tillerkännas större betydelse, åtminstone såvitt de anginge ämnen, som inginge i det område, dessa författningar avsåge att reglera. Några gränser för

den giltighet, som sålunda borde tillerkännas bestämmelser av detta slag, kunde emellertid svårligen angivas, utan finge på undersökning i varje särskilt fall bero, om en sådan bestämmelse skulle anses bindande för byamän, som ej deltagit i beslutet om dess tillkomst. Då det sålunda måste antagas, att sådana förhållanden, vilkas ordnande avsåges med de sakkunnigas uppdrag, under vissa omständigheter kunde regleras genom bestämmelser, tillkomna på den väg, byordningarna utstakade, finge det å andra sidan fasthållas, dels att för närvarande allenast ett jämförelsevis ringa antal byar vore försedda med byordningar, som ägde betingelser för att ens i någon begränsad mån göra till fyllest härutinnan, samt att nya byordningar innefattande bestämmelser för sådana förvaltningen av samfälligheter rörande frågor, däri delägarna ej kunde enas, endast undantagsvis torde komma att uppstå, dels ock att den med uppdraget åsyftade lagstiftningen omfattade jämväl samfälligheter, som ej tillhörde byar och att dessa i varje fall icke berördes av bestämmelser, tillkomna på nämnda väg.

Härefter övergå de sakkunniga till en redogörelse för de i allmän lag eller speciallagar givna bestämmelser, som avse nyttjandet av samfälligheter, varom nu är fråga. Denna redogörelse upptager dels stadganden i byggningsbalkens 10, 11 och 12 kapitel och dels bestämmelser angående vattenrätt, fiske, jakt, rätt till väg samt vägars anläggande och underhåll, kreatursbete och stängsel, anläggning av torp å gemensam mark, gemensam husbehovsskog å vissa orter m. m.

Beträffande de till utredning överlämnade frågornas förhållande till lagen den 30 september 1904 om samäganderätt framhålla de sakkunniga, hurusom nämnda lag vore avsedd att reglera förhållandena beträffande samfälld egendom i allmänhet, men från dess giltighetsområde vore i 19 § undantag gjort för ägor, som vid skifte av jord blivit undantagna för delägarnas allmänna behov eller eljest vore samfällda för flera fastigheter, de där till någon del hade sina ägor genom skifte eller eljest åtskilda, samt att, ehuru ordalagen i bemälda undantag från samäganderättslagen icke alldeles sammanföle med lydelsen av de sakkunnigas uppdrag, som efter orden skulle avse vid skifte undantagna eller därmed jämförliga samfällda ägor, dock i båda fallen torde åsyftas samma slag av ägor.

Den sålunda lämnade utredningen om lagar och andra författningar, vilka helt eller delvis hava avseende å användande av samfälld egendom, har synts de sakkunniga visa, att genom däruti givna bestämmelser regleras antingen allenast handhavandet av vissa slag av samfälligheter eller ock endast speciella frågor angående sådant nyttjande.

Den närmaste frågan för de sakkunniga har härefter varit, i vad mån behov numera kunde förefinnas att fylla den på ifrågavarande lagstiftnings område förefintliga luckan. I denna fråga föreligga dels yttranden av länsstyrelserna uti deras underdåniga utlåtanden över riksdagskrivelsen den 17 april 1912 och dels upplysningar, som av de sakkunniga införskaffats från förste lantmätnarna i länen och andra ortsmyndigheter ävensom vid resor i en del orter, rörande frekvensen av ännu förekommande samfälligheter av ifrågavarande slag och om deras nuvarande användning och den hittills tillämpade ordningen för behandling av frågor härom. Vad härutinnan förebragts har av de sakkunniga sammanförts uti vid deras betänkande fogade bilagor.

Av den sålunda åstadkomna utredningen — yttra de sakkunniga vidare — torde framgå, att ett bestämt behov förefunnas av lagbestämmelser om sättet för avgörande av sådana frågor om nyttjande av nu ifrågavarande slag av samfälligheter, angående vilka åsämjande ej kunde vinnas; och hölle de sakkunniga före, att införandet av bestämmelser i detta syfte skulle verka därhän, att ej allenast ett stort antal samfälligheter, som hittills lämnats obeaktade, komme till användning för delägarnas gemensamma bästa, utan ock mera värdefulla samfälliga ägor, vilka nu efter åsämjande brukades på sätt, som bringade allenast ringa fördel, genom ändamålsenligare användning kunde lämna betydligt ökad vinst för samtliga delägare. Att i vissa fall mycket betydande värden vore att på denna väg tillvarataga visades av den utredning, som förekomme i det av särskilda kommitterade den 27 mars 1914 avgivna betänkande, som legat till grund för den provisoriska lagen med bestämmelser om vissa skogssamfälligheter i Kopparbergs län. Enligt denna utredning hade vid storskiften å åtskilliga socknar inom nämnda län avsatts mark för gemensamt behov såväl för själva sockenskipteslagen som för därifrån utbrutna byar och fäbodslag och detta i utomordentligt stor utsträckning, varjämte utan angiven sådan grund lämnats odelade likaledes högst betydande arealer. Av dessa undantag hade en del sedermera delats, men en stor mängd bibehållits gemensamma. Så torde inom Mora socken ännu finnas gemensamma områden, omfattande över sextontusen tunnland skogsmark och mer än tretusenfemhundra tunnland »oduglig mark», detta oberäknat vad som avsatts för de särskilda till socknen hörande byar och fäbodeställen. Jämväl från Malungs, Rättviks, Solleröns, Järna, Nås, Floda, Venjans, Orsa, Ore, Gagnefs, Svärdsjö, Envikens, Äppelbo och Lima socknar vore uppgifter lämnade om ännu bibehållna betydande samfälligheter för socknarna och ur dem utbrutna skifteslag. I berörda betänkande vore intagen en utförlig redogörelse

för dessa samfälligheter jämte uppgifter om sättet för deras handhavande, och hänvisades till denna redogörelse.

Säkert förefunnes jämväl på andra orter i viss mån analoga förhållanden, ehuru givetvis ej i den omfattning som inom Kopparbergs län, där egenartade omständigheter i avseende å skifteslagsindelningen och sättet för jorddelningens utförande med mera vållat såväl, att samfälliga undantag och uteslutning av ägor från delning skett i en vida större skala än eljest varit vanligt, som ock att delägareantalet i sådana samfälligheter och därav följande svårigheter vid deras handhavande blivit större än på andra orter i allmänhet kunde förekomma. Att i sistnämnda avseende en nära motsvarighet funnes i åtskilliga av de större norrländska byarna vore dock att antaga.

Som ovan antytts, låge betydelsen av en ordning, som möjliggjorde samfälligheternas brukande för gemensam räkning även i fall, där enighet emellan delägarna ej kunde uppnås, icke blott däri, att samfälligheterna överhuvud komme till användning, utan i all synnerhet däri, att denna användning kunde göras sådan, att den medförde största gemensamma nytta. I avseende härå torde i främsta rummet vara att tillvarataga de värden, som låge i gemensamma skogsområden samt beten, torv-, ler- och grustäkter m. m., eller de ägor, som enligt byggningsbalken och 1805 års skogsförordning utan alla delägars åsämjande väl finge brukas till husbehov, men ej till avsalu. Här torde föreligga en såväl för de enskilda delägarna som för det allmänna viktig uppgift att vinna nya eller ökade värden genom reglerande av husbehovsnyttjandet eller, där så bättre kunde ske, dess utbytande mot nyttjande till avsalu eller utlegning, samt särskilt i fråga om skog och betesmark genom vårdandet av markens produktivitet och införande av rationell kultur.

I främsta rummet komme härvid i betraktande betydelsen för skogsvården av rationell hushållning å samfälliga ägor. Det kunde ifrågasättas, huruvida icke frågan härom närmast vore att ordna genom den allmänna lagstiftningen om vård av enskildes skogar sålunda, att i nämnda lagstiftning infördes erforderliga föreskrifter om vård av sådan samfällig skog. Häremot talade emellertid den omständigheten, att den egenkap av samfällighet, som skulle utgöra motivet för dessa skogars särställning i förhållande till andra i enskild ägo varande skogar, i allmänhet måste betraktas som allenast temporär med hänsyn därtill, att samfälligheten när som helst kunde upplösas vare sig genom delägarnes överenskommelse eller tvångsvis genom skifte. Det sistnämnda gällde väl icke obetingat om de områden, som vid skifte undantagits, men inskränkingen härvid vore endast den, att sådan samfällighet mot någon

delägarers bestridande finge skiftas allenast, om det kunde ske utan delägares förfång, och beträffande sådana skogsområden, där ordnad skogsvård kunde ifrågakomma, torde väl hinder i detta avseende sällan vara för handen. Då det i allt fall skulle erfordras särskilda bestämmelser för att reglera samfälligheternas förvaltning, hade det funnits riktigast att i samma lagstiftning, varigenom delägarnes omhändertagande av sådana samfälligheter ordnades, lämna nödiga föreskrifter beträffande samfälligheternas skötande jämväl vad skogsvården anginge.

Bland andra intressen att vid handhavandet av värden om samfälligheter särskilt tillgodose vore, såsom nämnts, behovet av lämpliga kreatursbeten. I avseende härå torde genom rationell behandling av nu utan kultur liggande gemensamma betesmarker stora värden vara att tillvarataga. Vidare torde kunna förväntas, att genom lagbestämmelser i förevarande syfte skulle kraftigt främjas kooperativa företag till användande av torvtäkter, stenbrott, vattenkraft m. m.

De samfälliga rättigheter, som avsåges i de sakkunnigas uppdrag, vore sådana, som gemensamt tillhörde fastigheter med skilda ägor och kunde jämföras med de utav uppdraget omfattade samfälliga ägor. Av sådana rättigheter vore främst att beakta vissa servitut, som jämlikt skiftesstadgans 7 § kunde direkt omsättas i jord genom utbrytning vid skifte, nämligen rätt, som tillkomme ägare av hemman att samfällt med hemman i annat skifteslag å dess mark skogsfång eller mulbete begagna eller torv, sten, grus, ler eller dylikt taga. Beträffande det jämväl i samma paragraf upptagna fiskeservitut gällde däremot förut angivna bestämmelser om rätt till fiske. Andra rättigheter, som borde hit hänföras, vore sådana, som bibehållits gemensamma för ett skifteslag, ehuru själva marken delats, såsom samfällt bete å skiftad utmark, jakt m. m. I den mån handhavandet av dessa rättigheter ej vore reglerat genom redan gällande lagstiftning torde det vara av vikt, att en ordning fastsloges, efter vilken delägarne kunde, även utan allas åsämjande, träffa bestämmelser för rättigheternas lämpliga användning. Härvid gjorde sig huvudsakligen samma synpunkter gällande, som ovan beträffande samfälliga ägor vore framhållna.

De huvudgrunder, efter vilka en lagstiftning i förevarande ämne syntes böra läggas, vore, till skillnad från vad som gällde i fråga om lagstiftning angående samegendom i allmänhet, att lagen borde främst åsyfta främjandet av förvaltning av samfälligheterna för delägarnes gemensamma bästa samt att vid denna förvaltning behörig hänsyn borde tagas till sådana speciella intressen i samfällig mark, för vilkas tillgodoseende samfälligheten bildats eller vid övriga ägornas delning bibehållits

gemensam. I sistberörda avseende vore tydligtvis att särskilt uppmärksamma det förhållande, att vid fastighetsbildningen genom skiftesförrättningar mången egendom fått sin tilldelning så utlagd, att för dess ändamålsenliga nyttjande erfordrades tillgång till förnödenheter från område, som i sådant syfte bibehållits samfällt för skifteslaget eller delar därav. Att avskära en fastighet härifrån skulle tydligtvis vara ett obehörigt ingrepp i den genom skiftet åstadkomna ägoanordning, som haft till syfte att så mycket som under rådande omständigheter vore möjligt konsolidera de däri ingående fastigheter. Å andra sidan måste det, såsom ovan antytts, vara särdeles angeläget att, där sambruk skulle bestå, detta reglerades i syfte att en var delägare bleve i tillfälle att bekomma sin tillständiga del och att den missvård, särskilt av skog, som allmänt påklagats beträffande samfälligheter under oreglerad husbehovsbrukning, måtte förekommas. Vidare vore att iakttaga, att av ifrågavarande samfälligheter en större mängd icke hade det sammanhang med de delade ägor, till vilka de hörde, att deras bibehållande som samfällighet eller ens deras behållande överhuvudtaget vore utav någon som helst vikt. Där förhållandet vore sådant, vore samfälligheten snarast att anse som en fastighet för sig och att jämställa med samegendom i allmänhet. Så vore fallet med de förutvarande ryttare-, soldat- och båtsmanstorp, å vilka samäganderättslagen givits tillämpning. Att denna tillämpning icke utsträckts till andra fall, som kunde anses härmed ganska analoga, hade väl berott dels på det särskilt framträdande behovet av lättare former för realisation av nämnda till egnahemsförsäljning synnerligen ägnade lägenheter, dels ock därpå, att det beträffande andra samfälligheter, som kunde komma ifråga att härmed jämnställas, i allmänhet ej utan särskild undersökning i varje fall kunde avgöras, huruvida de utan förfång kunde avskiljas från de ägor, vartill de hörde. I detta avseende kunde gränsen icke läggas efter de bestämmelser, enligt vilka samfälligheterna tillkommit, ty härvid lämnades beträffande skiftesundantagen långt ifrån alltid genom delningshandlingarna tillförlitlig utredning och beträffande andra samfälliga ägor stode i allmänhet härutinnan antingen icke någon utredning att erhålla eller ock allenast den upplysningen, att de lämnats gemensamma utan bestämt syfte, vilket icke hindrade, att deras bibehållande kunde vara av väsentlig betydelse för de fastigheter, som de tillhörde. Man skulle möjligen kunna ifrågasätta införandet av en anordning, varigenom delägare kunde få på förhand provat, huruvida viss sådan äga borde falla under samäganderättslagen eller icke. Så skulle exempelvis kunna ske genom att ägodelningsrätterna tillades befogenhet att på ansökning av delägare pröva,

huruvida samfälld äga kunde utan förfång från skifteslaget avhändas, i vilket fall ägan därmed kunde vara angiven såsom hörande under samäganderättslagens bestämmelser. Fördelarna av en sådan anordning skulle dock näppeligen kunna förväntas motsvara därmed oskiljaktiga olägenheter, och denna utväg hade i allt fall icke ansetts böra anlitas, då frågan om handhavandet och eventuellt realiserandet av samfälligheter utav denna kategori syntes kunna tillfredsställande lösas genom bestämmelser, som naturligen låte inpassa sig i en särskild lagstiftning om samfälligheter, som hörde till fastigheter med i övrigt skilda ägor.

I fråga om de särskilda rättigheter, som uppdraget omfattade, torde deras handhavande, i den mån detsamma ej reglerades av redan givna bestämmelser, lämpligen böra ordnas efter enahanda grunder, som beträffande nyttjandet av samfälda ägor nu angivits.

De resultat, som, enligt vad ovan antytts, borde vara syftemålet för lagstiftningen på ifrågavarande område, kunde lämpligast, såsom ock i riksdagsskrivelsen och det lämnade direktivet för de sakkunnigas arbete blivit förutsatt, uppnås genom att en ordning infördes, i enlighet varmed, i brist av åsämjande, enskild delägare gäves makt att tvinga fram åtgärder till de samfälligheters nyttjande, som här avsåges. En annan utväg, som beträffande vissa slag av hithörande samfälligheter kunde vara att anlita, vore ingripande av myndighet för ordnande av lämplig hushållning, där sådant för det allmänna kunde vara av större betydelse; detta kunde då närmast komma ifråga för åstadkommande av ordnad skogshushållning å därför lämpade samfälda ägor, varvid initiativ kunde givas åt vederbörande skogsvårdsstyrelse eller däremot svarande tjänsteman vid skogsstaten. Sådant sätt att ordna frågan skulle dock tydligtvis medföra väsentliga olägenheter och den avsedda vinsten för skogsvårdsintresset torde även med initiativet lagt i delägares hand kunna ernås.

*Avgivna
yttranden.*

I de över lagförslaget avgivna yttrandena har i allmänhet vitsordats behovet av den ifrågasatta lagstiftningen; där detta behov förklarats icke hava i någon större mån gjort sig gällande, har likväl i regel uttalats önskvärdheten av en lag i den angivna riktningen, enär den dock otvivelaktigt skulle lända till fördel i många fall.

*Det kungl.
förslaget.*

Den nu för riksdagen framlagda propositionen ansluter sig i stort sett till de sakkunnigas förslag och innehåller i huvudsak följande:

Den föreslagna lagen om förvaltning av bysamfälligheter m. m. avser ägor, rättigheter eller förmåner, som äro samfällda för by eller annat skifteslag eller eljest äro gemensamma för två eller flera fastigheter med i övrigt skilda ägor. Lagen åsyftar att möjliggöra åstadkommande av förvaltning av samfälligheterna för delägarnas gemensamma räkning och bästa. I sådant syfte har delägare tillagts rätt att, där delägarna ej kunna enas om användningen eller tillgodogörandet av samfälligheten, framtinga ett avgörande angående densammas disposition. Delägare äger sålunda att å landet hos domaren och i stad hos rätten utverka förordnande för särskild person att föranstalta om sammanträde med delägarna för avgörande av fråga om samfällighetens användning eller tillgodogörande. Skulle vid sådant sammanträde någon bestämmelse ej komma att träffas om dispositionen av samfälligheten, äger delägare påkalla densammas ställande under förvaltning av god man för delägarnas gemensamma räkning. Sistnämnda förfaringssätt måste städe användas, därest delägarna ej äro flera än två.

Den person, som, på sätt nyss nämnts, av domaren eller rätten förordnats att föranstalta om sammanträde med delägarna, har att bevisligen tillställa delägarna kallelse inom viss tid före sammanträdet med uppgift om tid och ort för detta ävensom det ärende, som därvid skall behandlas. Vid sammanträdet, där ordet föres av den, som föranstaltat om detsamma, äga delägarna rösträtt efter sin delaktighet i samfälligheten, dock med vissa begränsningar. (Härom mera nedan vid behandlingen av 4 §.)

För det fall att delägarna vid sammanträdet besluta, att samfälligheten skall ställas under förvaltning för gemensam räkning, skall av dem antagas reglemente, angivande grunderna för förvaltningen. I reglementet skola upptagas bestämmelser om tillämpning å sammanträde med delägarna av lagens föreskrifter rörande omröstning, om val av en eller flera sysslomän för förvaltningen samt om gäldande av kostnaderna för förvaltningen och användande av vinsten därav. Reglementet skall underställas prövning av rätten, som har att tillse, att det är i laga ordning tillkommet, att dess bestämmelser äro förenliga med gällande lagar och författningar samt att dess tillämpning icke kan lända till märkligt förfång för delägare, som ej deltagit i reglementets antagande eller eljest godkänt detsamma. Dessutom skall i fråga om skogsmark tillses, att bestämmelser lämnats, som trygga en tillfredsställande skogsvård därå. Kan reglementet ej oförändrat godkännas, äger rätten, efter delägarnas hörande, däri verkställa erforderliga jämkningar.

Delägarna kunna vidare, utan att, på sätt nyss nämnts, anordna en stadigvarande förvaltning av samfälligheten, besluta om dess användning genom brukande för egen räkning eller genom utlegning eller om samfällighetens avhändande. Härvid skall iakttagas, att sålunda träffade åtgärder ej lända till märkligt förfång för delägare, som ej därtill lämnat sitt medgivande. För sistnämnda fall samt då beslutet avser utlegning för längre tid än fem år, erfordras för beslutets giltighet viss kvalificerad majoritet med hänsyn till såväl röstvärdet som huvudtalet.

Delägare, som anser sig hava befogad anledning till missnöje med något av delägarna i samfälligheten jämlikt ifrågavarande lag fattat beslut, äger att mot beslutet anställa klandertalan vid domstol.

Såsom förut nämnts, medger lagen för vissa fall ett annat sätt än det nyss behandlade för ordnande av en samfällighets utnyttjande, nämligen samfällighetens ställande under förvaltning av god man för delägarnas gemensamma räkning. Ansökan härom göres å landet hos domaren och i stad hos rätten. Beträffande god mans förvaltning gälla vanliga regler i fråga om sysslomän. Rätten kan emellertid, där det finnes påkallat, efter delägarnas hörande meddela särskilda föreskrifter angående förvaltningen.

Den föreliggande propositionen innehåller vidare ett förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 november 1912 om rätt till jakt. Enligt första stycket av nämnda paragraf må å sockenallmänning, byaskog eller annan dylik samfällighet delägarna allenast för egna behov utöva jakträtt, där de ej annorledes åsämjas. I andra stycket av samma paragraf stadgas, att, i händelse särskilda föreskrifter äro gällande om allmänningens eller samfällighetens förvaltning, delägarna äga att i enlighet därmed fatta beslut om jakträttens tillgodogörande för gemensam räkning. Då det ansetts tvivelaktigt, huruvida i fall, där dylika särskilda föreskrifter icke finnas, bysamfällighetslagen utan vidare skulle bliva tillämplig, har i andra stycket av 3 § jaktlagen införts ett uttryckligt stadgande om att, där särskilda föreskrifter om förvaltningen ej äro gällande, bestämmelse om jakträtten må träffas enligt bysamfällighetslagen.

Utskottet.

Den föreliggande utredningen har enligt utskottets mening klart ådagalagt behovet av bestämmelser i syfte att möjliggöra en ändamålsenlig förvaltning av samfälligheter av nu ifrågavarande slag, beträffande vilkas nyttjande enighet ej står att uppnå mellan delägarna. Det måste

nämligen betraktas såsom ett allvarligt missförhållande, att en liten minoritet, ja till och med en enda delägare i en samfällighet, hur ringa hans andel däri än må vara, skall kunna — måhända av okunnighet eller tredska — förhindra en av samtliga övriga delägare önskad anordning för samfällighetens rationella tillgodogörande. Utskottet har vid granskning av förslaget funnit detsamma i huvudsak väl ägnat att tillgodose de syften, man därmed avsett att vinna. Beträffande vissa av förslagets särskilda bestämmelser har utskottet emellertid föränslåtits föreslå ändringar. För dessa samt för utskottets utlåtande i anledning av de föreliggande motionerna lämnas i det följande redogörelse vid respektive paragrafer av lagförslaget.

Lagen om förvaltning av bysamfälligheter m. m.

3 §.

I denna paragraf har utskottet vidtagit en redaktionell ändring i syfte att tydligare utmärka, att det enda sätt, varpå delägare kan få sammanträde till stånd för avgörande om samfälld ägas användning eller tillgodogörande, är att jämlikt ifrågasvara paragraf utverka förordnande för särskild person att föranstalta om sammanträdet.

4 §.

Enligt 4 § 2 mom. äger en var delägare vid sammanträde för avgörande av samfälld ägas användning eller tillgodogörande rösträtt efter sin delaktighet i samfälligheten. Härvidlag gäller emellertid den inskränkning, att rösträtt ej får av någon delägare utövas för mera än en femtedel eller, där delägarna äro flera än femtio, en tjugondel av de vid sammanträdet närvarande delägarnas efter nämnda grund beräknade röstetal.

Såsom skäl för nu angivna regler för rösträtten hava de sakkunniga anfört följande: Då de särskilda delägarna i en samfällighet däri kunde hava olika andelar, kunde vid beräkning av majoritet bland dem två olika grunder tänkas tillämpade, i det nämligen majoriteten antingen kunde bestämmas efter andelstalet eller efter huvudtalet. Då här i allmänhet vore fråga om rent ekonomiska intressen, låge väl närmast till hands, att majoriteten efter andelstal räknat finge bestämmanderätt. Emellertid hade det syntts betänkligt att tillägga de större andelsägarna en så obetingad övervikt i dessa frågor. Nyttan och behövligheten av tillgången till de förnödenheter eller andra förmåner, som besittningen av viss samfällighet

De sakkunniga.

innebure, kunde nämligen variera för de olika delägarne utan relation till deras andelstal, så att tilläventyrs i ett skifteslag viss samfällid äga, vars bibehållande vore utan betydelse för de större fastigheternas ägare, icke utan verkligt lidande för de övriga kunde avhändas skifteslaget eller disponeras på annat sätt än förut varit fallet. Även från andra synpunkter torde det vara anledning att framgå med en viss försiktighet, när det gällde att införa tvång i avseende å disponerandet av dessa samfälligheter. En majoritet efter andelstal räknat innefattade väl i vanligaste fall de ekonomiskt kraftigaste bland delägarne och kunde med användande av de företräden, som låge häri, lätt komma att öva obehörigt tvång mot minoriteten, ifall den tillades obetingad avgöranderätt i frågor rörande dessa samfälligheter. Att åter helt lämna avgörandet åt majoriteten efter huvudtalet räknat skulle säkerligen i många fall innebära ett obehörigt åsidosättande av de större delägarnes legitima intressen. Man torde då för undgående av olägenheter, som dessa metoder för röstberäkning var för sig kunde medföra, vara hänvisad till en kombination av båda, varjämte såsom korrektiv mot de övergrepp, som i allt fall kunde tänkas förekomma, torde erfordras utväg att få talan mot sålunda åstadkommet beslut prövad i avseende å dess egenkap att tillgodose alla delägares berättigade krav.

För bestämmandet av grunder för röstberäkning erbjöde sig, efter den ovan angivna huvudprincipen om beräkning såväl efter huvudtal som efter delaktighet, flera på olika rättsområden tillämpade metoder, gående ut på att till tryggande av de mindre andelsägarnes intressen inskränka rösträtten efter andelstal. Längst hade man i detta avseende gått i den omnämnda provisoriska lagen angående vissa skogssamfälligheter i Kopparbergs län, i det att rösträtten efter berörda grund där inskränkts så, att ingen av delägarna ägde rösta för större delaktighetstal än som motsvarade en tjugonedel av de i omröstningen deltagandes sammanlagda andelar. Denna synnerligen kraftiga reduktion av de större röstetalen hade tydligen motiverats av de i ifrågavarande bygd förekommande mycket stora skifteslag, där delägarnas antal kunde uppgå till något tusental och där jordfördelningen understundom vore så ojämn, att vissa delägare, t. ex. de större trävarubolagen, kunde besitta andelar av sådan betydenhet, att de utan denna reduktion skulle praktiskt taget dominera i frågor om undantagens användning. Där sådana särskilda förhållanden ej vore förhanden, kunde väl i allmänhet en så betydande reducering i rösträtten efter andelstal ej anses påkallad, men då i frågor av förevarande art det syntes viktigare att trygga de mindre andelsägarnas intressen mot obehörigt förfång än att tillgodose

de större delägarnas krav på inflytande i förhållande till sin andelsrätt, så torde även i fråga om samfällighet med mindre antal delägare en avsevärd reducering av andelsröstetalen vara på sin plats; och torde i sådant avseende lämpligen kunna uppställas den regeln, att där delägarnas antal icke överstege femtio, rösträtten borde begränsas så, att ingen finge rösta för mera än en femtedel av de röstande delägarnas sammanlagda andelstal. Vore delägareantalet större, torde omförmälta starkare reducering böra fordras. För tillgodoseende av allas rätt vore jämväl nödigt att rättsmedel lämnades mot delägarnas beslut, så att talan där- emot kunde föras såväl i fråga om beslutets formella laglighet som ock i materiellt hänseende, därest beslutet skulle lända delägare till förfång. I vissa frågor torde dessutom böra fordras den ytterligare säkerheten av kvalificerad majoritet. Fordran härpå torde dock kunna begränsas till frågor om avhändande av äga samt utlegning därav på längre tid.

Vid förslagets granskning i lagrådet lämnades detsamma i föreva- rande del av två av lagrådets ledamöter utan anmärkning.

Lagrådet.

Justitierådet Appelberg yttrade:

»Såsom huvudregel beträffande omröstningar bland delägarna skall enligt förslaget gälla, att rösträtt tillkommer en var delägare efter hans delaktighet i samfälligheten. För att icke ett fåtal delägare, som äga de stora andelarna, skola i varje fall kunna överflygla de mindre delägarna, har i deras intresse till huvudregeln gjorts det tillägg, att ingen delägare må utöva rösträtt för mera än en femtedel och i vissa fall en tjugondel av de vid sammanträdet närvarande delägarnas röstetal. Att en viss reduktion bör ske av de större delägarnas röstetal, torde vara fullt riktigt. Huruvida de för reduktionen valda talen äro de lämpligaste eller huruvida flera graderingar borde ske, därom kunna givetvis delade meningar göras gällande. För min del finner jag intet att erinra mot desamma i och för sig. Men mot ifrågavarande reduktionsregel, särskilt så vitt den innefattar inskränkning av röstetalen till en femtedel av rösterna, synes böra anmärkas, att enär denna reduktion oftast torde komma att drabba endast en eller två av delägarna, och således de delägare, som hava de närmast största andelarna, icke få sina röstetal reducerade, verkningarna av regeln bliva synnerligen ojämnta och densamma i många fall kan komma att leda till resultat, rakt motsatta vad som åsyftas. Om till exempel å ett sammanträde, där 28 delägare, representerande sammanlagt 40 mantal, äro närvarande, å ena sidan rösta en delägare för 16 mantal, en för 2 mantal och 23 för $\frac{1}{4}$ mantal var samt å andra sidan rösta 2 delägare för vardera 8 man-

tal och 1 delägare för $\frac{1}{4}$ mantal, blir det enligt den föreslagna regeln det senare partiet som segrar. Då det förra partiet består av 25 delägare, representerande $23\frac{3}{4}$ mantal, och det senare partiet innefattar 3 delägare, representerande $16\frac{1}{4}$ mantal, måste resultatet betecknas såsom mindre rimligt.

Att finna icke allt för invecklade reduceringsregler, varigenom dylika resultat skulle kunna förekommas, torde svårigen låta sig göra. Lämpligt synes därför vara att till den föreslagna omröstningsbestämmelsen göra ett tillägg av innebörd, att reduceringsregeln icke träder i tillämpning med mindre de röstande, som förenat sig om visst beslut och efter oreducerat röstetal äga största andelen i samfälligheten, till antalet äro färre än övriga i omröstningen deltagande delägare. En omformulering av ifrågavarande stadgande i enlighet härmed skulle nödvändiggöra ett sammanförande av 2 och 3 mom.»

Mot de föreslagna rösträttsbestämmelserna framställdes vidare åtskilliga erinringar av regeringsrådet Ernberg (se prop. s. 62). Sistnämnda ledamot av lagrådet framhöll därjämte, att, oavsett vad från hans sida sålunda erinrats, kunde, på sätt justitierådet Appelberg yttrat, den föreslagna metoden för röstreduktionen i av denne angivet hänseende lätt leda till mindre tillfredsställande resultat, varför ett tillägg till ifrågavarande stadgande i den riktning, som av justitierådet Appelberg föreslagits, syntes vara lämpligt.

Utskottet.

Den föreslagna anordningen att rösträtt i regel tillkommér en var delägare efter hans andel i samfälligheten samt att, till tryggande av de mindre andelsägarnas intressen, en begränsning gjorts av det sålunda beräknade röstetalet, är enligt utskottets mening en lämplig utväg att söka tillgodose samtliga delägares berättigade krav. Huruvida den föreslagna begränsningsregeln är den ändamålsenligaste, kan givetvis vara föremål för delade meningar. På vad sätt en dylik begränsning än göres, torde emellertid en viss godtycklighet aldrig helt kunna undgås. Utskottet har därför intet att erinra mot den föreslagna reduktionsregeln i och för sig.

Däremot har utskottet ej kunnat bortse ifrån att, på sätt inom lagrådet anförts, verkningarna av berörda reduktionsregel kunna bliva synnerligen ojämna och i många fall leda till uppenbart otillfredsställande resultat. Såsom sådant måste det nämligen betecknas, om en grupp delägare, som är underlägsen såväl i fråga om andelar i samfälligheten som beträffande huvudtalet, skulle på grund av reduktionsregeln erhålla avgörandet i den fråga, som varit föremål för omröstning.

Ett dylikt resultat synes utskottet icke böra godkännas. Har viss mening erhållit pluralitet såväl efter antalet andelar i samfälligheten som efter huvudtalet räknat, bör denna mening enligt utskottets uppfattning också bliva gällande. Utskottet föreslår därför en regel av innehåll, att, om vid omröstning en mening erhåller pluralitet i båda nu omförmälda hänseenden, den meningen skall gälla. Först om beslut på sådant sätt ej kan åstadkommas, bör begränsning ske av de omröstandes röstetal efter den i förslaget angivna grund. I enlighet härmed hava 2 och 3 mom. av förevarande paragraf av utskottet omarbetats, varjämte 2 mom. av 6 § underkastats en härav betingad jämkning.

Utskottet har ej förbisett, att den anmärkning, som av utskottet framförts mot det nu föreliggande förslagets rösträttsbestämmelser, generellt gäller ett system med begränsning av de största andelarna, varigenom de medelstora, närmast under reduceringsgränsen fallande andelarna bliva så mycket mera avgörande. (Jämför 29 § i lagen den 30 juni 1913 om gemensambhetsfiske, 79 § i lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag samt 3 kap. 22 § i vattenlagen.) Denna omständighet synes emellertid utskottet så mycket mindre böra förhindra, att nu anmärkta missförhållande med avseende å bysamfällighetslagen undanröjes, som det lär kunna antagas, att beträffande denna lag bestämmelserna i fråga komma att erhålla en praktiskt vida större räckvidd än vad, av olika skäl, förhållandet är i fråga om åtminstone de båda förstnämnda av omförmälda redan gällande lagar.

5 §.

Såsom ovan nämnts, skola de frågor, som enligt förslaget ankomma på offentlig myndighets prövning (prövning av för samfällighet antaget reglemente, besvär över samfällighets beslut, ansökning om samfällighets ställande under förvaltning av god man m. m.), med undantag av ärenden, som avses i 9 § andra stycket, enligt förslaget upptagas och avgöras av allmän domstol eller, i vad rör land, i vissa fall av domaren. I de föreliggande motionerna yrkas, att den prövning, som sålunda enligt förslaget skall ankomma på rätten eller domaren, i stället överlämnas till Konungens befallningshavande.

Berörda fråga har under förarbetena till ifrågavarande lagstiftning varit föremål för överbägande. De sakkunniga framhålla sålunda, att frågan kunde besvaras olika, allt eftersom man betraktade den såsom mera av administrativ eller mera av juridisk natur. Från förstnämnda

De sakkunniga.

synpunkt skulle närmast ligga till hands, att berörda prövning tillades Konungens befallningshavande, i analogi med vad som skett med avseende å skiftessamfälligheterna i Kopparbergs län genom förenämnda för nämnda län gällande provisoriska lagstiftning. Från den andra synpunkten skulle närmast de allmänna underrätterna komma i fråga. Särskilt med hänsyn till det bedömande av frågor om förfång för delägare, som på sätt ovan angivits kunde i dessa ärenden vara erforderligt, framställde sig det sistnämnda alternativet som det lämpligaste, och uppfattningen därom styrktes genom det traditionella handhavandet av byordningsfrågor, som sedan lång tid tillbaka tillkommit häradsrätterna.

*Avgivna yt-
randen.*

Av de myndigheter, som yttrat sig över de sakkunnigas förslag, eller samtliga befallningshavandena och flertalet domhavande, hava fyra av de förstnämnda samt ett femtontal av domhavandena uttalat sig för en överflyttning av domstolarnas och domhavandenas föreslagna befattning med hithörande frågor till Konungens befallningshavande, varemot de övriga icke gjort någon invändning mot förslagets ståndpunkt härutinnan.

Lagrådet.

Vid granskningen av det till lagrådet remitterade förslaget, som i nu förevarande ämne överensstämde med de sakkunnigas förslag, ansåg regeringsrådet Ernberg det starkt kunna ifrågasättas, huruvida icke de frågor, som enligt förslaget ankomma på offentlig myndighets handläggning och skola upptagas och avgöras av allmän domstol, lämpligare borde förläggas till administrativ myndighet, enkannerligen Konungens befallningshavande. Genom en dylik anordning skulle vinnas fördelen av väsentligt större smidighet och snabbhet i förfarandet, vilken fördel särskilt i de delar av landet, där tingssammanträden hölles endast med jämförelsevis långa mellanrum, vore framträdande. Olämpligt vore ock i allmänhet att, där det kunde undvikas, belasta domstolarna med ärenden av administrativ natur. Med erinran vidare, att enligt hittills gällande lagstiftning ärenden av likartad beskaffenhet med dem, som här vore i fråga, i allmänhet tillhörde Konungens befallningshavandes handläggning, och då med hänsyn till de synpunkter, ur vilka den enskildes intressen kunde komma att bedömas vid handläggningen av ärenden enligt den föreslagna lagen, någon fara för rättssäkerheten icke torde kunna uppstå med en sådan anordning av förfarandet även här, hemställde denne ledamot av lagrådet, att förslaget måtte omarbetas i nu angiven riktning.

Vid anmälan av lagrådets yttrande i statsrådet den 25 sistlidne februari förklarade föredragande departementschefen, att han, med hänsyn till det starka juridiska inslaget uti de enligt den föreslagna lagen ifrågasvarande spörsmålen, anslöte sig till de sakkunnigas ståndpunkt såsom den principiellt riktigaste. Departementschefen erinrade vidare om, att enligt lagen om samäganderätt den 30 september 1904 domstolarna vore de myndigheter, som hade att taga befattning med nämnda lags tillämpning, samt framhöll, att i fråga om den lokal- och personkännedom, som uppenbarligen måste vara av stor betydelse för ärendenas handhavande, domare och ordsdomstol torde äga företräde framför befallningshavandena. Sant kunde måhända vara, att någon gång, där ett ärende skulle handläggas vid domstolen och icke av domaren, denna handläggning kunde taga längre tid än den skulle gjort hos Konungens befallningshavande, men härvid vore å andra sidan att märka, att om alla de enligt den nya lagen förekommande fallen inom ett helt län skulle samlas till handläggning hos en och samma myndighet, länsstyrelsen, dennas redan förut under de senare årens förhållanden starkt ökade arbetsbörda kunde bliva så stor, att den påräknade tidsvinsten utav ärendenas behandling där bleve tvivelaktig.

Departements-
chefen.

Även enligt utskottets mening är förslaget ståndpunkt i ifrågasvarande avseende väl motiverad. Ehuru vissa av de ämnen, som enligt förslaget komma under offentlig myndighets prövning, onekligen närmast äro av administrativ natur, är å andra sidan den juridiska karakteren av andra av dessa ämnen, särskilt bedömandet av frågor om förfång för delägare, så framträdande, att man ej, utan att alldeles särskilda skäl därför påvisas, synes böra undandraga dessa frågor prövning av domstol. Några sådana skäl torde ej hava förebragts. Vad särskilt angår motionärernas erinran, att i vissa domsagor ordinarie tingssammanträden hållas endast två gånger om året, vill utskottet framhålla, att detta är förhållandet i allenast två av rikets samtliga 125 domsagor, varjämte i ytterligare sju domsagor tingssammanträden i vissa av de särskilda tingslagen hållas blott två gånger årligen.

Utskottet.

I det stora flertalet fall torde därför erforderlig snabbhet i förfarandet stå att uppnå även vid förevarande frågor handläggning av domstol. Å andra sidan torde den muntliga förhandlingen inför rätten med hörande av parter och vittnen samt den ingående kännedom om på ifrågasvarande spörsmål inverkan faktiska förhållanden, som i regel är till finnas hos nämnden, borga för ett materiellt mera tillfredsställande avgörande än vad fallet kunde bliva efter ett skriftligt förfarande.

rande hos länsstyrelserna med deras vidsträckta förvaltningsområden. Enligt ovannämnda lag den 11 juni 1915 beträffande viss samfäll skogsmark inom Kopparbergs län tillkommer det visserligen Konungens befallningshavande att träffa där omförmälda beslut. Berörda omständighet synes emellertid utskottet så mycket mindre föranleda någon ändring i förslagets ståndpunkt, som, på sätt de sakkunniga påvisat, handhavandet av byordningsfrågor sedan lång tid tillbaka tillkommit häradsrätterna.

I 5 § föreskrives vidare, att vid den prövning av det av delägarna antagna reglementet för samfällighetens förvaltning, som verkställes av rätten, skall, där samfälligheten helt eller delvis utgöres av skogsmark, tillses att bestämmelser lämnats, som trygga en tillfredsställande skogsvård därå, och att rätten bör i fråga därom, innan fastställelse meddelas, inhämta yttrande från vederbörande skogsvårdsstyrelse eller skogstjänsteman.

Då det i snabbhetens intresse synes önskvärt, att sådant yttrande skall, då rätten ej sammanträder, kunna infordras av domaren, har en härför erforderlig jämkning i lagtexten av utskottet vidtagits.

I ändamål att tydligare än den föreslagna avfattningen giver vid handen utsäga, att yttrande från skogstjänsteman bör infordras allenast om skogsvårdsstyrelse ej finnes, har utskottet vidare företagit en redaktionell jämkning i paragrafen. Motsvarande ändring har ock vidtagits i 10 §.

6 §.

Se vad ovan anförts under 4 §.

10 §.

Se vad ovan anförts under 5 §.

17 §.

I denna paragraf föreskrives, att, om enligt lagen den 11 juni 1915 beträffande viss samfäll skogsmark inom Kopparbergs län anordnats förvaltning eller meddelats avverkningsförbud, som gäller den 30 juni 1921, berörda förvaltning eller förbud fortfarande skall tillämpas, till dess om det ifrågavarande markområdet anordning träffats och kan träda i verkställighet i enlighet med förevarande lag, dock längst intill den 1 januari 1922.

I de nu föreliggande motionerna anföres i denna del följande: »Denna tidsbegränsning har i det framlagda förslaget gjorts betydligt snävare, än som förutsatts i det sakkunnigbetänkande, som legat till grund för propositionen (jämför propositionen sid. 44 och 45), och synes oss böra väsentligen modifieras i syfte att giva de samfälligheter, varom är fråga, tillräcklig tid för ordnande av förvaltningen med tillämpning av den nya lagstiftningen. Ty initiativ till och åvägbringande av denna förvaltning måste föregås av åtskilliga förberedelser — förordnande av person att föranstalta om sammanträde, utredning angående samfällighetens natur, uppgörande av förslag till reglemente, eventuellt förordnande av god man för bortavarande etc. —, vilka förberedelser jämte den i vissa hänseenden nödiga domstolsbehandlingen kunna medföra betydande tidsutdräkt. Därjämte läser man böra räkna med det förhållandet, att i de fall, som här avses, vederbörande för jämförelsevis kort tid sedan haft besvär och kostnader för åtgärder till skydd för den samfälliga egendomen och därför kunna befaras vara mindre benägna att inom den närmaste tiden taga initiativ, varigenom ytterligare kostnader för liknande åtgärder enligt den nya lagen skulle uppstå. Vid sådant förhållande och då något vägande skäl icke torde stå hinder i vägen för ett längre rådruks medgivande, hava vi velat föreslå, att den i förberörda paragraf ifrågasatta tidsfristen får omfatta tiden till den 1 januari 1924.»

Lika med motionärerna finner utskottet den i propositionen föreslagna tidsbegränsningen, inom vilken delägarna av samfälligheter inom Kopparbergs län hava att träffa anstalter för förvaltningens anordnande enligt det nu föreliggande lagförslaget alltför snävt avvägd, och då några avsevärda olägenheter ej synas förefinnas för fristens utsträckande till den av motionärerna önskade tidpunkten, har utskottet ansett sig böra tillstyrka motionerna i denna del.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen, med förklarande, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande:

1:o) **Lag****om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfällda ägor och rättigheter.**

Härigenom förordnas som följer:

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

1 §.

Denna lag avser:

1. bys eller annat skifteslags samfällda ägor, som vid skifte eller annan laga delning eller sämjedelning undantagits för gemensamt behov eller uteslutits från delningen, ävensom mark, som eljest är gemensam för två eller flera fastigheter med i övrigt skilda ägor;

2. rättigheter eller förmåner, som äro samfällda för två eller flera fastigheter med helt eller delvis skilda ägor.

Vad här nedan stadgas om ägor gäller i tillämpliga delar beträffande nu angivna rättigheter och förmåner.

2 §.

Kunna delägare ej enas om användningen eller tillgodogörandet av samfällad äga, må, där de äro flera än två, fråga därom upptagas och avgöras i den ordning 3—7 §§ stadga.

Kan ej bestämmelse sålunda träffas, må en var av delägarna påkalla ägans ställande under förvaltning av god man på sätt i 10 § sägs.

Äro delägarna allenast två, och kunna de ej åsämjas, vare lag som i andra stycket är sagt.

3 §.

I fall, som i 2 § första stycket avses, må fråga om samfällad ägas användning eller tillgodogörande upptagas och avgöras vid sammanträde med delägarna på sätt nedan sägs; och äge delägare, som sådant sammanträde äskar, att i den ordning, som i 10 § om förordnande av god man stadgas, *erhålla* för-

3 §.

I fall, som i 2 § första stycket avses, må fråga om samfällad ägas användning eller tillgodogörande upptagas och avgöras vid sammanträde med delägarna på sätt nedan sägs; och *har* delägare, som sådant sammanträde äskar, att i den ordning, som i 10 § om förordnande av god man stadgas, *utverka* för-

Kungl. Maj:ts förslag:

ordnande för särskild person att föranstalta om sammanträdet.

Utskottets förslag:

ordnande för särskild person att föranstalta om sammanträdet.

Kallelse å delägarna skall bevisligen tillställas dessa minst fjorton dagar före sammanträdet, såframt ej kortare tid av dem medgives, samt innehålla uppgift om tid och ort för sammanträdet ävensom det ärende, för vars behandling det påkallas. Hava ej delägarna enats om annat ställe för sammanträdes hållande, skall detta äga rum inom någon av de fastigheter, till vilka samfälligheten hör. Äro delägarna flera än tio eller kan icke med säkerhet utrönas, vilka hava del i samfälligheten, må kallelsen delgivas sålunda, att densamma överlämnas till en av delägarna att vara för dem alla tillgänglig, varjämte kallelsen skall, med underrättelse, vilken av delägarna bekommit densamma, minst tjugu dagar före sammanträdet ej mindre uppläsa i kyrkan i den eller de församlingar, där fastigheterna äro belägna, än även införas i en eller flera tidningar i orten; skolande dock inom sagda tid kallelsen särskilt delgivas känd delägare, boende utom de fastigheter, till vilka samfälligheten hör.

Är någon delägare å okänd ort eller så fjärran, att han ej kan bevaka sin rätt, begäre den sammankallande förordnande av god man enligt lagen den 11 juni 1920 om god man för bortovarande.

Har boställe eller annat allmänt hemman, som icke innehaves under stadgad åborätt, del i samfälligheten, skall jämväl underrättelse om sammanträdet meddelas Konungens befallningshavande i så god tid, att genom dennes föranstaltande ombud må varda av vederbörande myndighet förordnat att å sammanträdet föra talan för fastigheten.

Kostnad, som kan ifrågakomma för sammanträdes hållande, skall av sökanden förskjutas, men i händelse åtgärd, som med sammanträdet åsyftas, kommer till stånd, slutligen gäldas av delägarna efter delaktighet i samfälligheten.

4 §.

1 mom. Vid sammanträde, som i 3 § sägs, föres ordet av den, som förordnats att föranstalta om sammanträdet.

2 mom. En var delägare äge vid sammanträdet rösträtt efter sin delaktighet i samfälligheten, dock att rösträtt ej må av någon delägare utövas för mera än en femtedel eller, där delägarna äro flera än femtio,

2 mom. En var delägare äge vid sammanträdet, med iakttagande av vad i nästa mom., 6 § 2 mom. och 7 § sägs, rösträtt efter sin delaktighet i samfälligheten.

Kungl. Maj:ts förslag:

en tjugondel av de vid sammanträdet närvarande delägarnas efter nämnda grund beräknade röstetal.

3 mom. Vid omröstning gälle, där ej annat för visst fall är bestämt, den mening, som efter stadgad röstberäkning biträdes av de flesta avgivna rösterna. Utfalla vid omröstning rösterna lika, gälle den mening, som de flesta efter huvudtalet biträda. Bliva rösterna även efter denna beräkning lika, avgöre ordföranden, vilken mening skall gälla.

4 mom. Innan fråga, för vars behandling sammanträde utsatts, till avgörande företages, skall genom ordförandens försorg utredning ske om de fastigheter, till vilka samfälligheten hör, ävensom vilka däri äga del och den grund, som gäller för en vars delaktighet. Råder osäkerhet, huruvida samfälld äga tillhör visst skifteslag eller annat större skiftesområde, vid vars delning nämnda skifteslag utbrutits, skall, intill dess nödig utredning härutinnan förebragts, frågan anses angå det större skiftesområdet.

5 mom. Genom ordförandens försorg skall föras protokoll, med angivande av vad vid sammanträdet avhandlas och beslutes. I protokollet skall ock lämnas redogörelse för den äga, varom fråga är, ävensom, i den mån utredning därom vunnits, fullständig uppgift å de fastigheter, till vilka samfälligheten hör. Vidare skola upptagas närvarande delägare och deras andelar i samfälligheten. Varder icke protokollet genast å sammanträdet justerat, skall detsamma inom åtta dagar efter sammanträdet å därvid tillkännagiven tid och plats uppläsas samt

Utskottets förslag:

3 mom. Erhåller vid omröstning, som icke avser i 6 § 2 mom. eller 7 § omförmält fall, viss mening högre röstetal än annan och biträdes den tillika av större antal röstande, gälle den mening. Kan beslut ej på sådant sätt åstadkommas, skall begränsning av de röstandes röstetal ske så, att icke för någon av dem må beräknas mera än en femtedel eller, där delägarna i samfälligheten äro flera än femtio, en tjugondel av de röstandes sammanlagda röstetal, och vardeden mening gällande, som efter denna beräkning erhållit högsta röstetalet. Utfalla rösterna lika, gälle den mening, som de flesta efter huvudtalet biträda. Bliva rösterna även efter denna beräkning lika, avgöre ordföranden, vilken mening skall gälla.

*Kungl. Maj:ts förslag:**Utskottets förslag:*

föreses med underskrift av ordföranden och en eller flera av delägarna utsedda justeringsmän. Efter verkställd justering skall protokollet hos person och från dag, som vid sammanträdet bestämts och tillkännagivits, hållas tillgängligt för delägarna.

5 §.

Besluta delägarna, att samfällighet skall ställas under förvaltning för gemensam räkning, skall ock av dem antagas reglemente, angivande grunderna för denna förvaltning. I sådant reglemente skola upptagas bestämmelser om tillämpning å sammanträde med delägarna av de föreskrifter rörande omröstning, som i denna lag angivas, om val av en eller flera sysslomän för förvaltningen samt om gäldande av kostnaderna för förvaltningen och användande av vinsten därav. I avseende härå skall iakttagas, dels att delägare ej må, utan att han därtill samtyckt, påföras kostnad, överstigande hans del i avkastningen jämte den vinst, som kan visas genom kostnaden hava tillförts hans enskilda egendom, för vilken han har del i samfälligheten, dels ock att behållna avkastningen bör antingen användas till företag, som lända till gemensam nytta för de fastigheter, vilka hava del i ägan, såsom skogskultur, anläggning och underhåll av vägar och broar eller dylikt, eller ock till fondering eller utdelning till delägarna efter delaktighet i ägan.

Reglementet skall underställas rättens prövning och för detta ändamål jämte protokoll över det eller de sammanträden, därå frågan om samfällighetens ställande under förvaltning och reglementets antagande förevarit, till rättens ordförande insändas. Rätten skall tillse, att reglementet är i laga ordning tillkommet, att dess bestämmelser äro förenliga med gällande lagar och författningar samt att icke detsamma tillämpning kan lända till märkligt förfång för delägare, som ej deltagit i reglementets antagande eller eljest godkänt detsamma. Dessutom skall, där samfälligheten helt eller delvis

Reglementet skall underställas rättens prövning och för detta ändamål jämte protokoll över det eller de sammanträden, därå frågan om samfällighetens ställande under förvaltning och reglementets antagande förevarit, till rättens ordförande insändas. Rätten skall tillse, att reglementet är i laga ordning tillkommet, att dess bestämmelser äro förenliga med gällande lagar och författningar samt att icke detsamma tillämpning kan lända till märkligt förfång för delägare, som ej deltagit i reglementets antagande eller eljest godkänt detsamma. Dessutom skall, där samfälligheten helt eller delvis

Kungl. Maj:ts förslag:

utgöres av skogsmark, tillses att bestämmelser lämnats, som trygga en tillfredsställande skogsvård därå, börande *rätten* i fråga härom, innan fastställelse meddelas, *inhämta* yttrande från vederbörande skogsvårdsstyrelse eller skogstjänsteman. Kan reglemente ej oförändrat godkännas, må *rätten*, efter delägarnas hörande, däri verkställa erforderliga jämkningar.

Syssloman eller, om flera äro utsedda, dessa äga, där ej för visst fall delägarna annorlunda bestämt, att i mål, som röra förvaltningen, tala och svara för delägarna. Äga, som ställts under förvaltning, må ej av syssloman delägarna avhändas eller för längre tid än fem år utlegas utan att delägarna därom beslutat i den ordning, som i 6 § 2 mom. eller 7 § sägs.

Utskottets förslag:

utgöres av skogsmark, tillses att bestämmelser lämnats, som trygga en tillfredsställande skogsvård därå, börande i fråga härom, innan fastställelse meddelas, yttrande *inhämtas* från vederbörandes skogsvårdsstyrelse eller, *där sådan ej finnes, vederbörande* skogstjänsteman. Kan reglemente ej oförändrat godkännas, må *rätten*, efter delägarnas hörande, däri verkställa erforderliga jämkningar.

6 §.

1 mom. Vilja delägarna, utan att ställa äga under förvaltning enligt 5 §, besluta om dess användning vare sig genom brukande för egen räkning eller genom utlegning, skall därvid iakttagas, att åtgärden ej länder till märkligt förfång för delägare, som ej till densamma lämnat medgivande. Där till förebyggande av sådant förfång finnes erforderligt, att delägare förbehålles rätt att av samfälligheten erhålla timmer, vedbrand, gärdsel, torv, grus eller annat till husbehov eller att därå hava kreatursbete, skola ock bestämmelser träffas för tillgodoseende härav.

2 mom. Avser beslutet ägas utlegning för längre tid än fem år, skall detsamma för att äga giltighet biträdas ej mindre av två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster efter röstvärdet än även av minst hälften av samtliga delägare i samfälligheten efter huvudtalet.

2 mom. Avser beslutet ägas utlegning för längre tid än fem år, skall detsamma för att äga giltighet biträdas ej mindre av två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster efter röstvärdet, *beräknat på sätt i andra punkten av 4 § 3 mom. är sagt*, än även av minst hälften av samtliga delägare i samfälligheten efter huvudtalet.

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

7 §.

Vilja delägare avhända sig äga, som i denna lag avses, och kan det ske utan märkligt förfång för delägare, som ej därtill samtycker, äge de ock härom fatta beslut i den ordning här ovan i 6 § 2 mom. sägs. Där någon delägare det yrkar, må dock avhändandet ej äga rum annorledes än genom försäljning å offentlig auktion.

Vad i 22 kap. 3 § ärvdabalken och 4 kap. 8 § jordabalken stadgas skall ej äga tillämpning i fråga om försäljning enligt denna lag av samfällighet, vari omyndig äger del, men vare beslut om sådan försäljning icke giltigt med mindre rätten i den ort, där samfälligheten är belägen, på ansökan av någon delägare finner skäl lämna tillstånd till försäljningen.

Har boställe eller annat allmänt hemman del i samfälld äga, vars avhändande beslutes, må beslutet ej träda i verkställighet utan att tillstånd därtill för berörda hemman lämnats i vederbörlig ordning.

Då beslut om ägas avhändande fattas, må jämväl bestämmas och i protokollet angivas, av vem överlåtelsehandlingen skall å delägarnas vägnar underskrivas.

Är fråga väckt om ägas försäljning och vill delägare, att gemenskapen skall upplösas genom laga skifte eller hämmansklyvning, giva det tillkänna sist vid det sammanträde med delägarna, där frågan om försäljning skall företagas. Är skifte eller klyvning då i laga ordning sökt, må beslut i försäljningsfrågan ej fattas, förr än sig visat, huruvida på ansökningen delning kommer till stånd. Är sådan delning icke sökt, skall, där delägare det yrkar, honom givas nödig tid därtill.

8 §.

Menar delägare, att beslut, som i ärende, varom i denna lag sägs, vid sammanträde av delägarna fattats, länder honom till märkligt förfång eller att det icke i laga ordning tillkommit eller att det står i strid med allmän lag eller författning eller annorledes överskrider deras befogenhet, som beslutet fattat, äge han tala därå genom stämning till rätten å samtliga övriga delägare inom trettio dagar från den dag beslutsprotokollet blivit tillgängligt efter ty i 4 § 5 mom. sägs. Försummas det, vare rätt till klandertalan mot beslutet förlorad.

Äro de delägare, som skola stämmas, flera än tio, skall i avseende å stämningens delgivning vad i 11 kap. 12 och 25 §§ rättegångsbalken stadgas om stämning å helt byalag äga tillämpning.

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

9 §.

Delägares beslut, som i denna lag avses, må ej träda i verkställighet förr än den i 8 § angivna tid gått till ända utan att klandertalan mot detsamma blivit instämnd eller sådan talan blivit genom laga kraft ägande utslag ogillad.

Visar sig, efter det beslut enligt 5, 6 eller 7 § fattats om ägas användning eller avhändande, att fara föreligger för att under tiden, till dess beslutet må verkställas och, i fall som i 5 § avses, reglemente blivit fastställt, ägan bliver utsatt för vanvård av delägare, må på begäran av någon av delägarna överexekutor, där skäl därtill i övrigt prövas föreligga, meddela förbud för delägarna att under nämnda tid å ägan verkställa avverkning eller taga ler, torv, grus eller dylikt. Om sådant förbud gälle i tillämpliga delar vad i utsökningslagen om skingringsförbud sägs, dock att pant eller borgen för skada, som kan genom åtgärden vederparten tillskyndas, icke erfordras.

10 §.

Ansökan om ägas ställande under förvaltning av god man göres å landet hos domaren och i stad hos rätten. I anledning av sådan ansökan skall, där ej med hänsyn till ägans beskaffenhet eller omständigheterna i övrigt åtgärden finnes vara överflödigt eller olämpligt, förordnande av domaren eller rätten meddelas för delägare eller annan att såsom god man omhändertaga ägans förvaltning.

Förordnande, som nu sagts, meddelas på viss tid eller tills vidare och innebär uppdrag att förvalta äga till delägarnas samfällda bästa. God man må ej om bortlegande av samfälligheten träffa avtal, som avser längre tid än till den fardag, som infaller näst efter det förordnandet upphört.

Där någon delägare sådant fordrar eller det eljest finnes påkallat, må beträffande god mans förvaltning de övriga föreskrifter lämnas, vartill omständigheterna i varje fall kunna föranleda; och bör därvid särskilt iakttagas att, där det till förebyggande av märkligt förfång för delägare finnes erforderligt, bestämmelser meddelas om rätt för delägarna till sådant nyttjande, som i 6 § 1 mom. andra punkten omnämnas, samt om ordningen för detta nyttjande ävensom, där ägan omfattar skogs- mark, till betryggande av tillfredsställande skogsvård därå.

Kungl. Maj:ts förslag:

Sådana föreskrifter meddelas av rätten, sedan samtliga delägare lämnats tillfälle att yttra sig och, där fråga är om bestämmelser i avseende å skogsvård, yttrande inhämtats från vederbörande skogsvårdsstyrelse eller skogstjänsteman.

Utskottets förslag:

Sådana föreskrifter meddelas av rätten, sedan samtliga delägare lämnats tillfälle att yttra sig och, där fråga är om bestämmelser i avseende å skogsvård, yttrande inhämtats från vederbörande skogsvårdsstyrelse eller, *där sådan ej finnes, vederbörande skogstjänsteman.*

11 §.

Vad i 18 kap. handelsbalken är för syssloman stadgat i fråga om ansvarighet och redovisning, så ock om arvode och ersättning för kostnader skall gälla även för god man, som i denna lag avses.

12 §.

Kostnad, som av gode mannen gjorts för förvaltning av samfällighet, skola samtliga delägare vidkännas, envar i förhållande till sin lott.

13 §.

Ej må någon till god man förordnas, utan att han därtill samtyckt. Vill den, som är till god man förordnad, befattningen frånträda och gitter han visa skälig orsak, eller ansöker delägare, att god man entledigas, och prövas skäl därtill vara,
 eller varda delägarna ense att själva omhändertaga förvaltningen av samfälligheten och göra de därom anmälan,
 eller beslutes i den ordning, som i denna lag sägs, om förfogande över samfälligheten på sådant sätt, att förvaltning av god man ej vidare erfordras,
 eller varder upplyst, att samfälligheten blivit för gemensam räkning försäld eller att gemenskapen annorledes upphört,
 varde gode mannen av rätten eller domaren entledigad.

14 §.

Över beslut, som av domaren meddelas enligt 10 eller 13 §, må klagan föras hos hovrätten.

Beslut, som av rätten eller domaren meddelas enligt 5, 10 eller 13 §, träder utan hinder av förd klagan genast i verkställighet.

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

15 §.

Företager, sedan angående ägas användning bestämmelse enligt denna lag träffats, delägare i strid därmed avverkning eller tager grus, torv, ler, sand eller dylikt eller överträder han eljest genom brukande av ägan vad sålunda blivit bestämt,

eller nyttjar delägare, utan att därtill hava erhållit medgivande, äga, som är ställd under förvaltning av god man,

eller bryter delägare mot förbud, som meddelats jämlikt 9 § andra stycket,

varde han ansedd som hade han, såsom i 24 kap. 6 § strafflagen avses, missbrukat sin rätt i samfälligheten, dock att överträdelse av meddelat förbud, som nyss sagts, skall höra under allmänt åtal, samt att annan förseelse, som här åsyftas, må åtalas av allmän åklagare efter angivelse av delägare.

16 §.

Gälla på grund av lag eller särskild författning bestämmelser angående förvaltning eller användning av ägor, som eljest falla under stadgandena i denna lag, eller för visst slag av sådana ägor, skall vad i denna lag föreskrivits icke hava tillämpning i avseende å sådana ägor i vidare mån än som är med förstberörda bestämmelser förenligt. Dock skall vad i 10, 11 och 12 kap. byggningsbalken samt i förordningen om skogarna i riket den 1 augusti 1805 finnes stadgat angående nyttjande av samfälld skog och mark, som icke är sockenallmänning, icke utgöra hinder att enligt denna lag träffa däremot stridande bestämmelser.

Finnas i gällande byordning bestämmelser upptagna om samfällighets förvaltning eller nyttjande, skall byordningen härutinnan äga tillämplighet till dess berörda bestämmelser varda upphävda efter ty i byordningen föreskrives eller i den uti denna lag stadgade ordning.

17 §.

Har enligt lagen den 11 juni 1915 med särskilda bestämmelser beträffande viss samfälld skogsmark inom Kopparbergs län anordnats förvaltning eller meddelats avverkningsförbud, som gäller den 30 juni

17 §.

Har enligt lagen den 11 juni 1915 med särskilda bestämmelser beträffande viss samfälld skogsmark inom Kopparbergs län anordnats förvaltning eller meddelats avverkningsförbud, som gäller den 30 juni

Kungl. Maj:ts förslag:

1921, skall berörda förvaltning eller förbud fortfarande tillämpas till dess om det ifrågavarande markområdet anordning träffats och kan träda i verkställighet i enlighet med denna lag, dock längst intill den 1 januari 1922.

Utskottets förslag:

1921, skall berörda förvaltning eller förbud fortfarande tillämpas till dess om det ifrågavarande markområdet anordning träffats och kan träda i verkställighet i enlighet med denna lag, dock längst intill den 1 januari 1924.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1921.

2:o) L a g

om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 november 1912 om rätt till jakt.

Häri genom förordnas, att 3 § i lagen den 8 november 1912 om rätt till jakt skall hava följande ändrade lydelse:

3 §.

Å sockenallmänning, byaskog eller annan dylik samfällighet må delägarna, där de ej annorledes åsämjas, allenast för egna behov utöva jakträtt.

Äro om allmänningens eller samfällighetens förvaltning särskilda föreskrifter gällande, äga delägarna i enlighet därmed fatta beslut om jakträttens tillgodogörande för gemensam räkning. I andra fall må bestämmelse om jakträtten träffas efter ty i lagen om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfällda ägor och rättigheter är stadgat.

Avgärda by have jakträtt allenast å sina ägor inom hank och stör.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1921.

Första lagutskottets utlåtande Nr 40.

B) att de i ämnet väckta motionerna, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 21 maj 1921.

På första lagutskottets vägnar:

JAKOB PETERSSON.